

Ontkroeskam (Peña pa strika kabei)

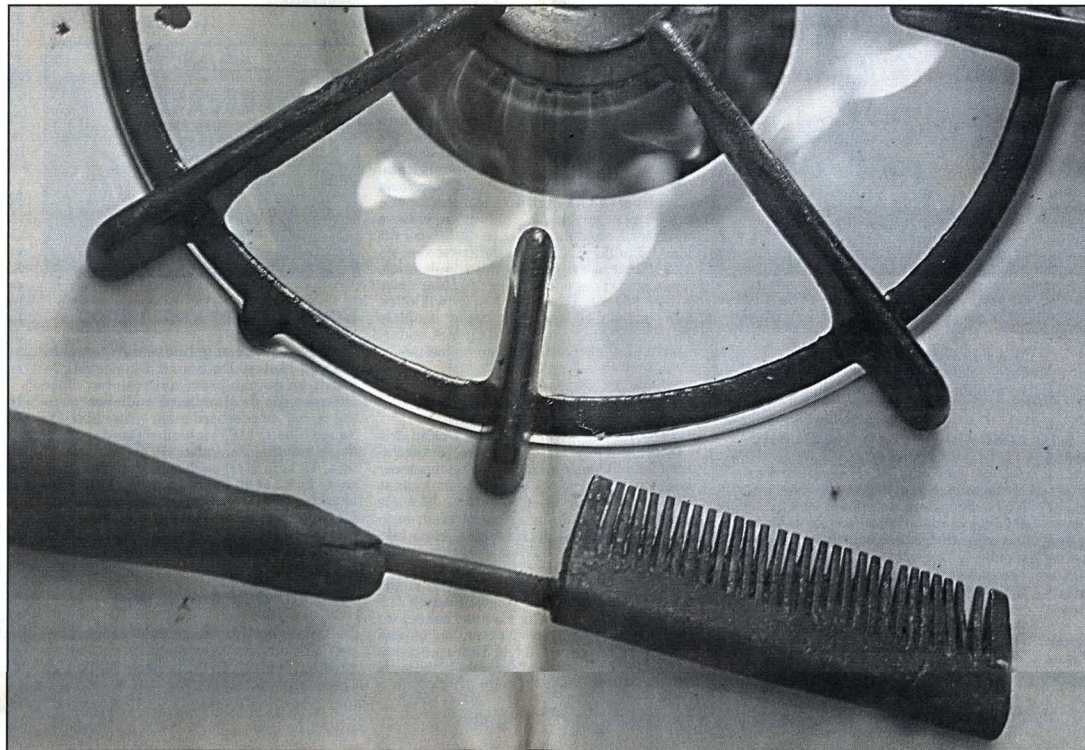
'Het nationaal museum vormen we tezamen'

De haarkapsels van de laatste vijftig jaar van vooral het vrouwelijke deel van onze bevolking is een speciale studie waard. Dat geldt ook voor de heersende percepties over 'goed' en 'slecht' haar. Deze bijdrage is een eerste verkenning over de haardrachtcultuur en, om met Elis Juliana te spreken 'de strijd tegen het haar'.

Het straatbeeld zegt al genoeg. Kroeshaar is niet in de mode op onze eilanden. De meeste vrouwen laten hun haar 'straighten' met speciaal daarvoor ontwikkelde crèmes. Ontkroezen van haar is big business. De rage waaide in de vorige eeuw over uit de Verenigde Staten. Maar het begon allemaal met een eenvoudige metalen kam, in Suriname preskam genoemd.

Eind negentiende eeuw. In de Verenigde Staten adverteren producenten met 'Black Skin Removers' en 'Cures for Curls'. Een blanke huid en glad haar bepalen de status van de vrouw. Ook op de Nederlandse Antillen. Dus gaan onze vrouwen massaal de strijd aan tegen kroeshaar. Zij laten hun haar glad strijken - 'strika kabei' - met een metalen kam, her'i strika kabei. Terwijl de kam opwarmt op een kerosine-stoof, wordt het haar in plakjes verdeeld en ingeveet. Als de kam op de juiste temperatuur is, wordt hij langzaam door het haar gehaald. De hitte maakt het haar glad. Een tijdelijke oplossing, want zodra het haar nat wordt van water of zweet, schiet de krul er direct weer in.

Curaçao, 2003. In Edith's Beauty Salon strijkt Mildred 'Shon Mi' Leito-Leito (49) het haar glad van een bejaarde dame. Volgens dezelfde methode en met een even penetrante schroeilucht als bijna honderd jaar geleden. Alleen de stoof is vervangen door een elektrisch verwarmingsapparaat. Shon Mi is een van de weinige kapsters op het eiland die het vak 'strika kabei' nog beheerst. Ze leerde de techniek van Edith Donker, dochter van een moeder uit St. Eustatius, van wie ze de kapsalon zestien jaar geleden overnam. De nieuwste snuifjes van haardracht kwamen toen via de Engelstalige migranten naar Curaçao. "Echt vakwerk", vindt Shon Mi. "Ik ben er trots op, dat ik het kan." Want zo simpel als het misschien lijkt, is het niet. Een behandeling duurt, afhankelijk van de lengte en dikte van het haar, een half uur tot twee uur. "Je moet weten met wat voor type

"Kam 'pa strika kabei', in 1930 uitgevonden door de Afro-Amerikaanse miljonair Madame C.J. Walker. (collectie Elis Juliana / NAAM, 2003)

haar je werkt", zegt Shon Mi. "Dat bepaalt hoe heet je de kam laat worden. En je moet de hitte van de kam kennen. Ik hoef niet meer te checken welke temperatuur hij heeft. Dat kan ik ruiken." Ook het strijken is een kunst op zich. Shon Mi: "Rustig duwen. Niet te langzaam, niet te snel en nooit langs de hoofdhuid. Heel voorzichtig, het haar mag niet afbranden."

Maar strika kabei is uit, 'straight'-en is de trend. Alleen oudere vrouwen en kinderen willen hun haar nog glad laten strijken. De moderne vrouw met kroeshaar kiest voor

een crèmebehandeling die de krul permanent uit het haar haalt. De Amerikaan Anthony Dickey wijt de populariteit van glad haar aan de verliezen in de cosmetische industrie. 'By the late 1970's however, the hair and cosmetic companies, having lost money, began an assault on the psyche of women and embarked on extensive advertising companies lionizing conservative, straight-haired styles', schrijft Dickey in 'Hair Rules; The Ultimate Hair-Care Guide for Women with Kinky, Curly, or Wavy Hair'. En de Antilliaanse vrouw volgt de Amerikaanse mode. Met crème- en

oliebehandelingen gaat zij haar kroeshaar te lijf met krulspelden, krultangen en föhns is zij's ochtends en 's avonds druk om de juiste krul in haar kapsel te krijgen.

Is er dan niets veranderd? Is glad haar nog steeds de norm, net zoals eind negentiende, begin twintigste eeuw? 'Hun zoon is vorige maand pas getrouwd en is nu al gescheiden. Met een meisje met sluijk haar. Maar ze deugde niet, hoor', noteert Paul Brenneker in Sambumbu. En: "Man, ga even opzij, dan kan ik er langs." "Waarom moet ik opzij? Omdat jij bruin bent en glad haar hebt en ik

zwart ben met kroeshaar, hè?" "Nee, maar ik kan er zo niet uit." "Geen smoesjes. Jij denkt dat je meer bent dan die negers en daarom moet die neger voor jou opzij." "Mag ik er asjeblieft even langs?" "Omdat ik geen ruzie wil maken zal ik opzij gaan, niet omdat ik zwart ben en kroeshaar heb."

Wie de titels van de websites op het internet leest, vermoedt van niet: 'Want straight hair?' en 'How do I get completely straight hair permanently?' "Even so, women with nonstraight hair...still retain negative beliefs about their hair", schrijft Dickey. De

auteur roept vrouwen op haar niet langer te beoordelen op 'goed' of 'slecht', maar op 'gezond' of 'ongezond'.

Op de Antillen doet Elis Juliana dat al vele decennia. Zo verhaalt hij in 'Kabei'. Het jaar 1962 geldt als 'het tijdperk van het haar'. De wereld kan op zijn kop staan, maar wat telt is het haar. Het zwakke geslacht heeft zich overgegeven aan het doen van het haar ('hasimentu di kabei'). Als je ziet met welk enthousiasme ze de strijd aanbinden tegen het haar, sta je verstelt. "... Soms zitten de oren vol zwartje plekjes waar de kam van de opoffering is geslipt."

Kapsels zijn uitgegroeid tot kunstwerken, tot creatieve expressies. Het begon allemaal met een eenvoudige metalen kam die werd verhit en via chemische crèmes, krulspelden en haarstukken de weg opende voor een explosie van kapsels en modellen. Shon Mi vreest dat de oorsprong van die haarcultuur, van 'strika kabei', verloren gaat. "Straighten is niet goed voor het haar van kleine kinderen. Dat jonge haar kun je beter strijken. Daarom wil ik mijn kennis meegeven aan de leerlingen op de VSBO/SBO-school Maris Stella waar ik werk. Met lessen 'strika kabei' kan ik het vak misschien in leven houden.

Bronnen:

www.cr.nps.gov
www.msnbc.com
Paul Brenneker, 'Sambumbu' (deel 6 en 7), Curaçao, 1973.
Elis Juliana, 'Kabei' in: Wazu Riba Rôndu, no 1, 1967
Met dank aan: Mildred 'Shon Mi' Leito-Leito, Edith's Beauty Salon, Sandra Lewis Nieuw, Rose Mary Allen.

Tekst: Eva Breukink. Foto: Prince Victor.

De serie 'Het Nationaal Museum vormen we tezamen' verschijnt ook in Extra en The Daily Herald. Reacties op en suggesties voor bijdragen zijn van harte welkom. U kunt het Nationaal Archeologisch-Antropologisch Museum (NAAM) bereiken op de Rouvilleweg 7, telefoon (09) 462.1933, fax (09) 462.1936 e-mail: naam@curacao.com